

Graden en toevoegingen

In nummer 51 van LeiDocument (ook ingebracht) is uitgebreid ingegaan op het wetsvoorstel voor de Ad. Er is relatief weinig aandacht besteed aan het punt van de graden en hun toevoegingen. Nu blijkt dat de bedoeling van OCW: wel een Ad met toevoeging, niet helemaal wordt afgedekt met de voorstellen. Daarom hebben we een analyse hierop losgelaten, hieronder opgenomen.

Artikel over toevoegingen aan graden: verplichting

Artikel 7.10a in de WHW gaat over graden en toevoegingen. Voor B en M in het hbo kan dit 'Arts (A)' en 'Science (Sc)' zijn, voor de Ad sowieso niet. Alles wat hieraan afwijkt moet langs de NVAO (5a.2 lid 2a) en dient vervolgens door OCW te worden vastgesteld, inclusief de afkorting. Voor het wetenschappelijk onderwijs (wo) is er een ministeriële regeling (7.10a, lid 1), maar dan ook inclusief de afkorting.

Lid 1 van het artikel gaat specifiek over het wetenschappelijk onderwijs. Standaard wordt in het wo, dus universiteiten, Arts en Science gebruikt. Afwijkingen ervan zijn uitzonderlijk, maar kunnen internationaal gezien handig zijn, en dan dienen deze aanvragen ook via de ministerie te lopen.

Op basis van het artikel kan worden geconcludeerd dat er een verplichting bestaat tot het hebben van een toevoeging voor de (huidige) opleidingen – en dat is zeker van belang om dat hier te constateren.

Wetsvoorstel voor dit artikel

Hier het wetsvoorstel voor het betreffende artikel, met behoorlijke aanpassingen:

Artikel 7.10a Verlening van graden

- 1. Het instellingsbestuur verleent de graad Bachelor aan degene die in het wetenschappelijk onderwijs met goed gevolg het afsluitend examen van een bacheloropleiding heeft afgelegd en de graad Master die het afsluitende examen van een mastersopleiding of een postinitiële masteropleiding als bedoeld in artikel 7.3b, onderdeel a, heeft afgelegd. Afhankelijk van het vakgebied waarin het met goed gevolg afgelegde afsluitend examen van een bacheloropleiding of een masteropleiding of postinitiële masteropleiding is afgelegd, wordt aan de verleende graad toegevoegd «of Arts» dan wel «of Science». Bij ministeriële regeling kan voor een opleiding of een groep van opleidingen een andere toevoeging worden vastgesteld.*
- 2. Het instellingsbestuur verleent de graad Associate degree, de graad Bachelor en de graad Master aan degene die met goed gevolg het afsluitend examen van onderscheidenlijk een associate degree-opleiding, een bacheloropleiding, een masteropleiding of een postinitiële masteropleiding als bedoeld in artikel 7.3b, onderdeel b, heeft afgelegd. Afhankelijk van het vakgebied waarin het met goed gevolg afgelegde afsluitend examen van een bacheloropleiding of een masteropleiding of een postinitiële masteropleiding is afgelegd, wordt aan de verleende graad de toevoeging verbonden die op grond van artikel 5a.2, lid 2a, onderdeel a, met positief resultaat is getoetst.*
- 3. Het instellingsbestuur kan de graad en de toevoeging aanvullen met de vermelding van het vakgebied of het beroepenveld waarop de graad betrekking heeft.*

Toetsing naam en toevoeging door de NVAO

Er kan voor een hbo-opleiding als het gaat om de toevoeging aan de graad (en de naam) een voorstel worden gedaan (als het om een nieuwe opleiding gaat of als men graag iets anders wil). De NVAO gaat ernaar kijken, op basis van artikel 5a.2, lid 2a:

Het accreditatieorgaan toetst bij de accreditatie en de toets nieuwe opleiding tevens:

- a. de door een instellingsbestuur voorgestelde toevoeging aan een graad als bedoeld in artikel 7.10a, tweede lid, op internationale herkenbaarheid aan de hand van een referentielijst die bij ministeriële regeling wordt vastgesteld;*

- b. of de door het instellingsbestuur gehanteerde naam van de opleiding voldoende inzicht biedt in de inhoud van de opleiding en aansluit bij hetgeen gebruikelijk is binnen de visitatiegroep of sector waartoe de opleiding behoort.

Dat is op zich heel helder, ook is het uiteraard zo dat men als NVAO voor het hbo wel referentiemateriaal moet hebben, als beoordelingskader. Voor de Ad was dat (wat betreft de naam) mede de Bachelor, maar dat wordt straks dus zoeken – gelet op een zinvolle en relevante bundeling van soortgelijke Ad's.

Vaststellen van de afkorting – op basis van beoordeling

Een graad heeft wettelijk een afkorting. Voor de toevoeging moet een actie plaatsvinden. Met het oog daarop is er het (nieuwe) derde lid van artikel 7.19a:

3. *In de ministeriële regeling, bedoeld in artikel 7.10a, eerste lid, dan wel in het besluit dat op grond van artikel 5a.2, lid 2a, wordt genomen, wordt met betrekking tot een andere toevoeging aan de graad als bedoeld in artikel 7.10a, eerste en tweede lid, tevens de afkorting vastgesteld.*

Voor het hbo betekent dit dat het voorstel dat een hogeschool doet voor de toevoeging aan de graad, wordt getoetst door de NVAO - en dat dan meteen de afkorting dient te worden vastgesteld om ook dienaangaande allerlei verwarring te voorkomen. Het is niet bekend of je als instelling zelf een voorstel mag doen, maar de NVAO zal er wel een referentiekader voor hebben. In lid 2 van 7.10a staat niet dat de Ad een toevoeging krijgt. Er kan dus ook geen afkorting worden vastgesteld door de NVAO en OCW.... Er is gewoon geen basis voor – ook niet als er iets wordt gedaan met een lid 3 voor 7.10a (zie verderop). Artikel 7.19a, lid 3, verwijst alleen maar naar de eerste tweede leden...

Opmerking: Lid 3 lijkt een 'conflicterende verwijzing' met zich mee te dragen. Aan het eind komen we daarop terug.

De toevoeging op zich in het hbo: basis ervoor

Laten we eens verder inzoomen op de toevoeging op zich, en wat daarmee allemaal mogelijk is. Volgens lid 2 van het huidige en ook het nieuwe artikel 7.10a levert het Ad-programma resp. de Ad-opleiding de graad Ad op, maar er mag nog steeds geen toevoeging aan deze graad plaatsvinden. Een hogeschool kan bij een nieuwe Ad dan wel de accreditatie van een Ad op basis van dit lid niet komen aanzetten bij de NVAO met een voorstel dienaangaande.

Voor de B en M mag het dus gewoon wel, nog steeds. De toevoeging dient te zijn gebaseerd op het 'vakgebied' waarop de opleiding betrekking. Dat is interessant maar ook opmerkelijk omdat het hbo eerder op een sector van het beroepenveld dan op een vakgebied betrekking geeft. Zo studeert een wo'er 'economie' en doet een hbo'er 'bedrijfs-economies van lerarenopleidingen die altijd op een vak zijn gericht, maar dan wel in combinatie met het beroep van leraar en docent...).

Als we kijken naar de WHW staat er als definitie voor het hbo: 'hoger beroepsonderwijs: *onderwijs dat is gericht op de overdracht van theoretische kennis en op de ontwikkeling van vaardigheden in nauwe aansluiting op de beroepspraktijk.*'

Dus hier staat 'beroepspraktijk', een ander woord voor 'beroepenveld'... Kijk ook maar eens naar het (huidige) artikel 1.3 lid 3: 'Hogescholen zijn gericht op het verzorgen van hoger beroeps-*onderwijs* zij ver-*richter* ontwerp- en ont-*wikkel*activiteiten of onderzoek gericht op de beroepspraktijk. Zij verzorgen in elk geval bacheloropleidingen in het hoger beroepsonderwijs, zij verzorgen in voor-*komende* geval *ler*masteropleidingen in het hoger beroepsonderwijs en zij dragen in elk geval kennis over ten behoeve van de maatschappij. Zij dragen bij aan de ontwikkeling van beroepen waarop het onder-*wijs* is gericht.'

Kortom, er zou eigenlijk moeten staan in lid 2 van artikel 7.10a: 'Afhankelijk van het beroepenveld waarvoor...' in plaats van: 'Afhankelijk van het vakgebied waarin...'. Ook zou kunnen: 'Afhankelijk van de beroepspraktijk waarvoor...' (de WHW volgend qua omschrijving van wat hbo is).

Maar goed, die toevoeging kan ook 'Arts' of 'Science' zijn, als is aangetoond dat die internationaal naaagbaar is en het beroepenveld zich daarbij aansluit – of dat de opleiding voldoende onderzoek kent, of zo iets. Dat is aan de NVAO om te bepalen.

Of het is zo... en dat zou helemaal interessant zijn, dat de wetgever hier toch heel bewust het begrip 'vakgebied' gebruikt, en dat de NVAO bijvoorbeeld alleen maar positief kan adviseren over het gebruik van Arts en Science als de hbo-opleiding zich meer richt op een vakgebied dan op een beroepenveld, dus vooral een academische insteek kent. We zien evenwel dat heel veel (reeds bestaande) hbo-opleidingen nu mogen werken met Arts en Science en de vraag is of daarmee wordt aangesloten bij de wet.

Maar nu nog steeds niets voor de Ad, dus...

Tot zover is er geen aanleiding om aan te nemen dat ook aan de Ad iets kan worden toegevoegd. Dat is ook niet geregeld via het nieuwe wetsvoorstel met inzet van lid 2, als zou je denken dat een vermelding aldaar geen enkel kwaad kan.

Daarom stappen we over naar lid 3 van 7.10a. Daar staat nu: 'Het instellingsbestuur kan de graad en de toevoeging aanvullen...'. Dit lid wordt echter niet aangepast in de voorstellen voor de Ad-wetgeving – ook niet om de Ad van dienst te kunnen zijn met een 'toevoeging'.

Hetgeen in lid 3 staat betreft een 'aanvulling' op zich, een mogelijkheid die past bij de huidige situatie nl. dat de Ad geen toevoeging heeft. Dus daar is niets mee te doen.

Daarnaast is het zo dat taalkundig gezien in deze context 'graad' en 'toevoeging' aan elkaar verbonden zijn - en volgens lid 3 krijgt is het deze combinatie die een aanvulling kan krijgen. 'Iets aanvullen' wil zeggen dat er al een actie heeft plaatsgevonden, dit geval de toevoeging aan de graad. Anders gezegd, de toevoeging kan niet zonder de graad (en andersom)...

Er wordt tevens geen uitspraak gedaan wat de uitwerking van het 'aanvullen' is, dus het 'hoe'. Bedoelt men dat het wordt: 'Graad + toevoeging + aanvulling', dus is er sprake van 'drie delen' bij hetgeen aldus wordt 'gecomponeerd'? Of zegt men hiermee wellicht dat in het document waarop formeel de graad en toevoeging staan (diploma bijv.) ook die aanvulling wordt vermeld?

Alles wijst er nu op dat OCW toch dit lid 3 wil gebruiken voor de Associate degree, in die zin dat de Ad niet onder lid 2 valt en dat een hogeschool via een eigenstandig instellingsbesluit toch kan komen tot een aanvulling op deze graad. Opmerkelijk is echter ook dat tot nu toe geen enkel beroep is gedaan op dit lid, om de Ad van een toevoeging te voorzien (of is een toevoeging iets geheel anders dan een aanvulling?).

Op basis van de oude (huidige) formulering kan deze wens van OCW dus niet worden vervuld. Dan zou er zo iets moeten staan als: 'Het instellingsbestuur kan de graad, al dan niet met een toevoeging, aanvullen...' Of er kan een lid 4 bij: 'Het instellingsbestuur kan de graad Associate degree aanvullen met de vermelding van de beroepspraktijk waarop de opleiding is gericht.' En dan wel zorgen dat de artikelen over de NVAO en de graad, toevoeging en afkorting ook naar dit lid 4 verwijzen.

We komen erop terug!

Aanvulling op een toevoeging bij een graad

Eerst maar uitgaan van wat er staat, dus dat de graad al een toevoeging heeft gekregen - en dan gaat het alleen maar over de B en M... geen Ad. Het instellingsbestuur kan op basis van lid 3 zelf, zonder tussenkomst van NVAO of OCW, er nog iets aan toevoegen als hogeschool of universiteit.

Bij de universiteit kan het volgens lid 3 zijn voor het vakgebied (beroepenveld kan ook wel... maar ja, universiteiten wijzen op de academische vrijheid...). Echter, de eerste toevoeging was

ook al gebaseerd op het vakgebied. Dus dan hebben we te maken met een dubbele benadrukking ervan, en wat daarvan de zin?

Een hogeschool mag volgens lid 2 de toevoeging koppelen aan het vakgebied (...) en kan met lid 3 in de hand er iets aan toevoegen qua vakgebied (bij Arts en Science) en qua beroepenveld (beroepspraktijk) voor alle andere gevallen bij een B en M.

Dat levert aldus een graad op met twee 'achtervoegsels'. Is dat teveel van het goede (en overigens vreemd dat dit lid er zo al jaren staat, in de WHW, voor de B en M) of vergroot het de duidelijkheid voor de doelgroepen?

Hoe kon dit zo alles bij elkaar ontstaan?

Even kijken naar het historisch perspectief. Dit artikel als geheel is een mooi voorbeeld van de uitkomst van een discussie nadat al iets was besloten en vervolgens op basis van een compromis dan wel besluit een aanpassing dient plaats te vinden. Denk bijv. ook aan het artikel over 3 jaar hbo voor vwo'ers, en het artikel over studielast voor deeltijders. Zoiets leidt tot knippen plakwerk om het bestaande overeind te houden en tegelijkertijd de nieuwe situatie onder woorden te brengen.

Het was vanaf het begin 'Arts' en 'Science', het hbo niet – aanleiding voor een jarenlange discussie over de internationale herkenbaarheid. Enige tijd geleden is besloten om toch ook bij het hbo deze titels toe te staan - en dan begint dit 'aanvulwerk'. Het resultaat was het huidige artikel 7.10a. En nu met een aangepast artikel in het voorliggende wetsvoorstel.

In de tussentijd gaan we van de Ad een opleiding maken, dus weer iets nieuws. In de bestaande WHW mag de Ad als programma nadrukkelijk geen toevoeging claimen, ook al aangezien deze binnen de bacheloroopleiding valt. Maar het was mede om te voorkomen dat een Ad ook de toevoeging 'Arts' of 'Science' kan krijgen...

Wat te doen...

Nu, dat laatste wil OCW nu nog steeds vermijden: geen 'A' en 'Sc' achter de Ad (geen AdA en AdSc). Dus kennelijk vandaar dat de Ad in lid 2 (nieuw) niet wordt genoemd, hoewel daar niets over deze toevoegingen voor de B en M staat. Onterechte angst – of is men bang voor de relatie tussen 'A en Sc' en 'vakgebied'?

OCW wil toch wel dat de Ad als zelfstandige opleiding een toevoeging krijgt, gekoppeld aan het beroepenveld (dus de beroepspraktijk). Terecht, gelet op de herkenbaarheid van de Ad-opleiding, als een sterk arbeidsmarktrelevant programma.

Kennelijk kan dit gebeuren via het bestaande lid 3, denkt OCW. Wij denken dus van niet, maar stel dat het zo zou zijn (of dat het lid in die richting wordt aangepast), dan valt de toevoeging als zodanig onder de complete verantwoordelijkheid van het instellingsbestuur, en niet van de NVAO via een toetsing of van OCW via een regeling. Als men dit zo wil doen met volledige vrijheid voor elke hogeschool, kan het leiden voor dezelfde soort Ad-opleiding tot allemaal verschillende toevoegingen...

Of men als OCW het beoogde doel bereikt op deze manier, is de vraag. Want omdat de NVAO straks alle Ad-opleidingen ook graag geclusterd wil beoordelen – zoiets kan niet meer in samenhang met de Bachelors – lijkt een vergelijkbare behandeling voor de Ad gewenst.

Make-over voor 7.10a: voorstel

Samengevat zou je kunnen zeggen dat artikel 7.10a een make-over verdient, ook als het gaat om het huidige voorstel voor aanpassing. Daarom hieronder een voorstel.

Overigens moet worden gesteld dat – naar onze mening – dit artikel, ook in de nieuwe versie, taalkundig gezien niet de schoonheidsprijs verdient. Derhalve nemen we een paar gedachten voor verbetering maar meteen mee.

Voorstel

Artikel 7.10a Verlening van graden en toevoegingen aan en aanvullingen bij graden

1. Het instellingsbestuur verleent in het wetenschappelijk onderwijs de graad Bachelor of de graad Master aan degene die met goed gevolg het afsluitend examen heeft afgelegd van een bacheloropleiding respectievelijk masteropleiding of post-initiële masteropleiding als bedoeld in artikel 7.3b, onderdeel a. Afhankelijk van het vakgebied van de opleiding wordt aan de verleende graad toegevoegd «of Arts» dan wel «of Science». Bij ministeriële regeling kan voor een opleiding of een groep van opleidingen een andere toevoeging worden vastgesteld.
2. Het instellingsbestuur verleent in het hoger beroepsonderwijs de graad Associate degree, de graad Bachelor of de graad Master aan degene die met goed gevolg het afsluitend examen heeft afgelegd van een associate degree-opleiding, bacheloropleiding respectievelijk masteropleiding of postinitiële masteropleiding als bedoeld in artikel 7.3b, onderdeel b. Afhankelijk van de beroepspraktijk waarop de opleiding zich richt, vindt aan de verleende graad de toevoeging plaats die op grond van artikel 5a.2 lid 2a, onder a, met positief resultaat is getoetst.
3. Het instellingsbestuur kan de graden Bachelor en Master met de toevoeging 'of Arts' dan wel 'of Science' aanvullen met de vermelding van het vakgebied of het beroepenveld waarop de betreffende opleiding betrekking heeft.

Toelichting

Hierbij een aantal kanttekeningen ter toelichting.

- De tekst voor de eerste twee leden zijn gestroomlijnd – en ingedikt, om het simpeler en transparanter te houden. Ook dezelfde insteek kan worden gebruikt voor wo en hbo, met gelijksoortige verwijzingen.
- Er is altijd sprake van een toevoeging, volgens de betrokken artikelen. De hogeschool doet een voorstel en de NVAO toetst de toevoeging. Er is dus geen sprake van een soort 'vrijwilligheid' op dit punt.
- Omdat de NVAO deze toetsing verricht, kan de Ad gewoon worden meegenomen in lid 2. Als men voorstelt om aan de Ad toe te voegen: Arts dan wel Science, zal het de NVAO zijn die in alle gevallen een negatief advies afgeeft.
- Daarnaast zou het huidige lid 3 zou - vanwege het feit dat deze aanvulling niet via de NVAO loopt (zie artikel 5a.2, lid 2a) en daar derhalve niet wordt getoetst - de mogelijkheid openlaten om toch zelf Arts en Science te kunnen gebruiken. In de praktijk zal dit niet gebeuren – en zal men het niet durven. Ook lijkt het dat deze toevoegingen zijn beschermd, op basis van de WHW.
- Maar lid 3 lijkt overbodig als er toch altijd al een toevoeging nodig is. Waarom zou men graag nog een tweede toevoeging (aanvulling) willen hebben? Het is voorstelbaar dat bij Arts en Science de behoefte bestaat om deze algemene toevoeging te verduidelijken via een toevoeging met betrekking tot het vakgebied dan wel beroepenveld. Maar we hebben ook nog het diploma-supplement waarin beschreven staat waarop de opleiding betrekking heeft...
- Cruciaal is dat dit lid 3 nu tevens niet onder de regeling valt waarmee de afkorting wordt vastgelegd. Als men kiest voor een Bachelor of Economics, kan in de regeling komen te staan dat de afkorting is: BEc. Maar als men heeft 'Bachelor of Science' en de hogeschool voegt er zelf: in Economics aan toe, dan wordt het: 'BSc in Economics'. Of mag men zelf besluiten tot: BScEc? Leuker is het niet te maken...
- Lid 3 is dus kennelijk bedoeld, in de voorgestelde vorm in de wetswijziging, om de Ad een toevoeging te kunnen laten krijgen – en de hogeschool zelf te laten bepalen wat die is en wat de afkorting is. Maar ons voorstel is om dit bij lid 2 te doen, in een controleerbare vorm.
- Dus toch maar lid 3 weglaten?

En dan ook nog artikel 7.19a, lid 3...

Zoals hierboven al gemeld, moet ook nog even naar de nieuwe formulering van artikel 7.19a worden gekeken, gelet op allerlei verwijzingen over en weer bij bepaalde artikelen. Lid 3 van 7.19a luidt als volgt:

3. *In de ministeriële regeling, bedoeld in artikel 7.10a, eerste lid, dan wel in het besluit dat op grond van artikel 5a.2, lid 2a, wordt genomen, wordt met betrekking tot een andere toevoeging aan de graad als bedoeld in artikel 7.10a, eerste en tweede lid, tevens de afkorting vastgesteld.*

In dit lid staat een verwijzing naar een besluit dat (op basis van een NVAO-toetsing) wordt genomen op basis van artikel 5a.2, lid 2a:

Het accreditatieorgaan toetst bij de accreditatie en de toets nieuwe opleiding tevens:

- a. *de door een instellingsbestuur voorgestelde toevoeging aan een graad als bedoeld in artikel 7.10a, tweede lid, op internationale herkenbaarheid aan de hand van een referentielijst die bij ministeriële regeling wordt vastgesteld;*

En hierin staat opnieuw een verwijzing, nu (voor het hbo) naar artikel 7.10a, tweede lid – en daarvoor van hier het relevante deel van de huidige WHW:

Afhankelijk van het vakgebied waarin het met goed gevolg afgelegde afsluitend examen van een bacheloropleiding en masteropleiding of een postinitiële masteropleiding is afgelegd, wordt aan de verleende graad de toevoeging verbonden die op grond van artikel 5a.2, lid 2a, onder a, met positief resultaat is getoetst.

En daarin treffen we een verwijzing aan naar artikel 5a.1, lid 2a, onder a. En daarmee is een soort cirkel rond...

De 'andere'... welke?

In 7.19a wordt voor het hbo dus verwezen naar een situatie als het gaat om een 'andere toevoeging' die op basis van 7.10a, tweede lid wordt voorgesteld. Maar... er is geen 'andere'....

Er is alleen maar sprake van een voorstel, een eerste toevoeging die moet worden getoetst. De NVAO toetst ze aldus allemaal, zeker als een voorstel afwijkt van hetgeen voor dat type opleiding al een keer is vastgesteld en ook gebruikelijk is. En als dat voorstel wordt gehonoreerd, stelt men meteen de afkorting vast. Dat is de 'een' en niet de 'ander'.

Voor het wo kan er dus wel sprake zijn van een 'andere' toevoeging nl. naast 'of Arts' en 'of Science'. Die toevoegingen kunnen ook gelden voor het hbo, maar niet automatisch. Het is de NVAO die daarover een voorstel doet, na een toetsing – en dan is er een ministeriële regeling.

Voorstel voor aanpassing

Wellicht kan het derde lid van 7.19a beter als volgt worden verwoord:

3. *In de ministeriële regeling, bedoeld in artikel 7.10a, eerste lid, dan wel in het besluit dat op grond van artikel 5a.2, lid 2a, wordt genomen, wordt tevens met betrekking tot de andere toevoeging aan de graad als bedoeld in artikel 7.10a, eerste lid, en de toevoeging aan de graad als bedoeld in artikel 7.10a, tweede lid, de afkorting vastgesteld.*
-